

Yfirlýsing

ríkisstjórnar tengd kjarasamningum 5. maí 2011.

Yfirlýsing þessi er afrakstur víðtæks samráðs stjórnvalda og aðila hins almenna vinnumarkaðar um margvíslega þætti er lúta að efnahags- og kjaramálum í aðdraganda kjarasamninga. Stjórnvöld vilja með yfirlýsingu þessari leggja sitt af mörkum til að kjarasamningar verði gerðir til þriggja ára á íslenskum vinnumarkaði og er hún bundin því að svo verði.

Alþýðusamband Íslands og Samtök atvinnulífsins hafa kynnt stjórnvöldum áherslur sínar er lúta að lífsskjörum og starfsskilyrðum atvinnulífsins. Raunsæir og réttlátir kjarasamningar eru mikilvægir til að tryggja stöðugleika til lengri tíma. Við þær aðstæður sem ríkt hafa í íslensku samfélagi er brýnt að leggja grunn að sátt á vinnumarkaði og samstilltu átaki allra við endurreisn efnahags- og atvinnulífsins. Með þessari yfirlýsingu skuldbinda stjórnvöld sig til að vinna að einurð að því að leggja grunn að varanlegum hagvexti og velferð. Jafnframt byggir yfirlýsingin á að aðilar vinnumarkaðarins leggi sitt af mörkum til að þeim markmiðum verði náð. Meginatriðið er að örva hagvöxt með arðsömum og sjálfbærum fjárfestingum, án þess að markmiðum um afkomu ríkissjóðs sé ógnað.

Stjórnvöld hafa átt náið og gott samráð við fulltrúa samtaka á opinberum vinnumarkaði um efni yfirlýsingar þessarar og endurspeglar hún þær áherslur sem komið hafa fram af hálfu allra aðila vinnumarkaðarins. Vonir standa til þess að kjarasamningar til þriggja ára náist á opinberum vinnumarkaði.

Mikilvægt er að aðilar vinnumarkaðarins og stjórnvöld gangi samhent til þeirra verkefna sem framundan eru við endurreisn samfélagsins og er brýnt að allir aðilar eigi með sér reglubundið og náið samráð á samningstímanum. Stjórnvöld eru reiðubúin til að stuðla að því að svo verði, m.a. með því að skuldbinda sig til að framkvæmd kjarasamninga verði háð því að þau áform sem hér er lýst nái fram að ganga. Í því skyni m.a. verði lögð fram frumvörp (bandormar) á yfirstandandi þingi sem feli í sér flestar þeirra lagabreytinga sem leiða af kjarasamningum og yfirlýsingu þessari, en önnur atriði verða lögð fyrir Alþingi á haustþingi eða eftir atvikum síðar.

Yfirlýsingu þessari fylgir sérstök bókun um málsmeðferð í sambandi við endurskoðun laga um stjórn fiskveiða ásamt bókun um eftirfylgni með framkvæmd hennar.

I Efnahagsstefnan

Til framtíðar litið munu efnahagsleg markmið markast af þeim árangri sem náðst hefur á undanförunum tveimur árum. Þau helstu eru að fjármálakerfið hefur verið endurreist, markmið um hjöðnun verðbólgu hafa náðst, vextir hafa lækkað umtalsvert og tekist hefur að koma jafnvægi á gengi krónunnar. Til þess að viðhalda þessum árangri og byggja á honum sókn í atvinnumálum eru hornsteinar efnahagsstefnunnar eftirfarandi:

Ríkisfjármálastefna

Stjórnvöld vinna nú að endurskoðun á þeirri áætlun um jöfnuð í ríkisfjármálum sem sett var fram um mitt ár 2009. Sú stefna var unnin í samráði við aðila vinnumarkaðarins og hafa markmið hennar gengið eftir í meginatriðum. Með fjárlögum ársins 2011 náðist sá áfangi að ríkissjóður skilar jákvæðum frumjöfnuði og þar með eru treystar forsendur þess að markmið um afgang á heildarjöfnuði árið 2013 gangi eftir. Stefnt er að því að endurskoðuð áætlun verði lögð fram á Alþingi fyrir maílok, og að í henni komi fram helstu markmið í ríkisfjármálum til ársins 2015. Stjórnvöld lýsa sig reiðubúin til áframhaldandi samráðs við aðila vinnumarkaðarins um áherslur í endurnýjaðri ríkisfjármálastefnu á þeim grundvelli að aðilar séu sammála um það meginmarkmið að heildarjöfnuði verði náð 2013.

Efnahagsáætlun

Undanfarin tvö ár hafa stjórnvöld fylgt efnahagsstefnu sem tekið hefur mið af þeim áföllum sem riðu yfir íslenskt efnahagslíf haustið 2008. Sú stefna hefur falið í sér viðtækari samhæfingu í markmiðsetningu og framkvæmd en áður hefur þekkt. Brýnt er að tryggja að svo verði áfram og að framfylgt verði heildstæðri og árangursríkri áætlun í efnahagsmálum. Í þeirri áætlun verður lögð áhersla á sjálfbæran vöxt og byggt á fjölbreyttum mælikvörðum á hagsæld. Hafinn er undirbúningur að gerð efnahagsáætlunar til þriggja ára. Stefnt er að því að slík efnahagsáætlun, sem byggir á sameiginlegum áherslum aðila eins og þær koma fram m.a. í þessari yfirlýsingu, verði kynnt samhliða því sem endurskoðuð ríkisfjármálastefna verður lögð fram og áherslur í peningamálum verða skýrðar. Framgangur hennar verði endurmetinn reglulega og ný tímasett markmið sett. Aðilar vinnumarkaðarins munu eiga aðkomu að því reglulega endurmati og að setningu nýrra markmiða.

Peningastefnan

Hin alþjóðlega fjármálakreppa hefur með skýrum hætti dregið fram vandkvæði við framkvæmd sjálfstæðrar peningastefnu í litlum opnum hagkerfum, líkt og hinu íslenska, við frjálsa fjármagnsflutninga. Við mótun nýrrar umgjörðar fyrir peningastefnuna, sem nú stendur yfir, þarf að taka tillit til þessara aðstæðna. Finna þarf ásættanlega lausn sem tryggir í senn stöðugt verðlag og fjármálastöðugleika. Nýbirt skýrsla Seðlabankans er mikilvægt innlegg í þessa umræðu en þar kemur skýrt fram að nýrri peningastefnu þurfa að fylgja aukin stjórnþæki til að tryggja þjóðhagsvarúð. Gildir þá einu hvort peningastefnan verður mótuð á grunni fastgengisfyrirkomulags eða með öðrum hætti. Bodað er samráð við aðila vinnumarkaðarins um mótun nýrrar peningastefnu og við endurskoðun laga um Seðlabanka Íslands.

Losun gjaldeyrishafta

Stjórnvöld hafa kynnt áform um aðgerðir til að losa um hömlur á viðskiptum með gjaldeyri. Brýnt er að koma á jafnvægi á viðskipti með íslenskar krónur, m.a. til að hvetja til fjárfestinga erlendra aðila hér á landi og styðja við jákvæða þróun og uppbyggingu á fjármagnsmarkaði. Fyrri hluti áætlunarinnar miðar að því að létta á þeim söluprýstingi sem er fyrir hendi vegna svokallaðra aflandskróna og að því að binda krónueignir til lengri tíma þannig að gjaldeyrismarkaðir með íslenskar krónur geti komist í eðlilegt horf. Þetta verður gert með þremur megináferðum; uppboði á krónueignum og bindingu þeirra; að heimila fjárfestingar með aflandskrónum gegn því að erlendir gjaldeyrir sé jafnframt nýttur til þeirra fjárfestinga, og með sérstöku álagi á gjaldeyriskaup (útgönguskattur). Í síðari áfanga áætlunarinnar verði losað um hömlur á viðskipti með gjaldeyri gagnvart innlendum aðilum. Áætlunin kemur til framkvæmda

eftir því sem fjármálastöðugleiki og aðrar aðstæður leyfa, og mikilvægt er að höftum verði ekki við haldið lengur en brýna nauðsyn ber til.

II Bætur almannatrygginga og persónuafsláttur

Breytingar á bótafjárhæðum

Stjórnvöld munu endurskoða bætur almannatrygginga með hliðsjón af niðurstöðum kjarasamninga milli ASÍ og SA, þannig að lífeyrisþegar og atvinnulausir njóti hliðstæðra kjarabóta og um verður samið í kjarasamningum.

Tekju- og eignatenging vaxtabóta og barnabóta verður endurskoðuð í tengslum við framlagningu fjárlagafrumvarps fyrir árið 2012.

Breytingar á persónuafslætti

Lögfest verður að persónuafsláttur taki breytingum í samræmi við verðlagsbreytingar á undangengnum 12 mánuðum frá desembermánuði árið áður. Persónuafsláttur mun samkvæmt þessu hækka í ársbyrjun 2012.

Ekki eru forsendur fyrir því að breyta persónuafslætti að öðru leyti þannig að það dragi úr heildartekjum ríkissjóðs vegna tekjuskatta einstaklinga á næstunni, en á hinn bóginn hlýtur dreifing skattbyrði milli tekjuhópa sífellt að vera til skoðunar, m.a. í samráði við aðila vinnumarkaðarins, t.a.m. lækkun skatthlutfalls í lágsta skattþrepi.

Ekki eru uppi á þessu stigi sérstök áform um breytingar á skattlagningu launatekna fyrir árin 2012 og 2013. Stjórnvöld lýsa sig hins vegar reiðubúin til að skoða mögulega hækkun á krónutölu persónuafsláttar eða ígildi hennar í formi lækkunar skatthlutfalls í lágsta skattþrepi frá árslokum 2013, sbr. fyrirheit þar um í fyrri yfirlýsingum í tengslum við kjarasamninga.

III Starfsskilyrði atvinnulífsins

Tryggingagjald og atvinnutryggingagjald

Áætlun um jöfnuð í ríkisfjármálum gerir ráð fyrir því að afkoma ríkissjóðs batni í takt við lækkun útgjalda vegna atvinnuleysis. Lögum samkvæmt skal atvinnutryggingagjald mæta útgjöldum til atvinnuleysisbóta. Gjaldið var hækkað árið 2009 úr 0,65% í 3,81% vegna horfa um atvinnuleysi 2010, en það reyndist minna. Tekjuþörf Atvinnuleysistryggingasjóðs var því ofáætluð og stefnir nú í að innheimtar markaðar tekjur nemi um 6,5 ma.kr. umfram áætluð gjöld á þessu ári skv. fjárlögum.

Horfa verður til þess við ákvörðun atvinnutryggingagjaldsins að veruleg óvissa ríkir um þróun atvinnuleysis á næstu árum. Gangi fyrirbyggjandi spár um lækkun atvinnuleysis á samningstímanum eftir myndast svigrúm til þess að lækka atvinnutryggingagjaldið. Til lengri tíma litið er mikilvægt að jafnvægi verði í afkomu sjóðsins og staða hans verði slík að hann geti

mætt sveiflum í útgjöldum. Atvinnuleysistryggingasjóður áætlað að eigið fé hans hafi verið 5,3 ma.kr. í árslok 2010.

Atvinnutryggingagjald mun lækka frá ársbyrjun 2012 þannig að tekjur og gjöld sjóðsins verði í jafnvægi á því ári. Breyting á gjaldinu verður lögfest á haustþingi, þegar fyrir liggja traustari spár um atvinnuleysi. Verði atvinnuleysi 6,1% á næsta ári, líkt og Hagstofan spáir í apríl 2011, og að teknu tilliti til hækkunar bótafjárhæða, sbr. það sem að framan greinir, ætti atvinnutryggingagjald að geta lækkað um 1,36% (og verði því 2,45%). Miðað við spár um 5,5% atvinnuleysi gæti atvinnutryggingagjaldið lækkað um 0,3% til viðbótar í ársbyrjun 2013.

Samhliða lækkun á atvinnutryggingagjaldi verða eftirtaldar breytingar gerðar á almenna tryggingagjaldinu:

- a. Markaðar tekjur fæðingarorlofssjóðs hækka og verða 1,28% af tekjustofni tryggingagjalds frá árslokum 2011, sem er hækkun um 0,2 prósentustig. Miðað er við að hækkun þessi vegi upp uppsafnaðan halla á sjóðnum á síðustu árum.
- b. Til að fjármagna aukin útgjöld ríkissjóðs, vegna m.a. aukinna útgjalda almannatrygginga, verður tryggingagjald hækkað um sem svarar 0,25%, sem ætlað er að skili ríkissjóði um 2 ma.kr. á ári.
- c. Tekjur Ábyrgðasjóðs launa eru reiknaðar sem hlutfall af tryggingagjaldsstofni en eru ekki hluti af tryggingagjaldi. Gjald í Ábyrgðasjóð launa mun hækka um 0,05% af tryggingagjaldsstofni frá ársbyrjun 2012 til að ná jöfnuði milli tekna og gjalda. Gjaldið verður því 0,3%. Miðað er við að hækkun vegi upp uppsafnaðan halla á sjóðnum á síðustu árum.

Samtals verður almenna tryggingagjaldið hækkað um 0,45% og gjald í Ábyrgðasjóð launa um 0,05% um næstu áramót með tímabundnu álagi til þriggja ára.

Atvinnuleysistryggingar – fyrirkomulag

Stjórnvöld eru reiðubúin til þess að vinna með aðilum vinnumarkaðarins að endurskoðun laga um atvinnuleysistryggingar og vinnumarkaðsaðgerðir. Sem hluta af þeirri vinnu verður ráðist í sérstakt tilraunarverkefni um þjónustu við atvinnuleitendur innan ramma gildandi laga í því skyni að stuðla m.a. að virkari vinnumarkaðsaðgerðum og vinnumiðlun, sem að umfangi nái til allt að fjórðungs atvinnuleitenda. Velferðarráðuneytið í samráði við aðila vinnumarkaðarins og Vinnuálastofnun skipuleggi verkefnið með hliðsjón af framkomnum hugmyndum aðila vinnumarkaðarins á almennum vinnumarkaði um faglega stýringu miðlægs aðila á þeirra vegum en að stéttarfélög verði í verkefninu helstu veitendur þjónustunnar. Framvinda tilraunarverkefnisins verður metin reglubundið og reynslan af því nýtt við endurskoðun laganna.

Skattar á fyrirtæki

Síðustu misseri hafa fjármálaráðuneytið, Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð Íslands átt í samstarfi um breytingar á skattalögum. Afrakstur þessa er m.a. sá að fjármálaráðherra mun leggja fyrir Alþingi nú á vorþingi tillögur um lagabreytingar er varða (i) skattlagningu einstaklinga starfandi í eigin félögum, (ii) skilyrði fyrir frádráttarbærni arðgreiðslna og söluhagnaðar milli fyrirtækja, (iii) afdráttarskatt á vaxtagreiðslur til erlendra aðila þannig að hann nái einungis til vaxtatekna af íslenskum verðbréfum en ekki erlendra lánasamninga, (iv) svigrúm til dreifingar gjalddaga á aðflutningsgjöldum og virðisaukaskatti, og (v) mat hlutabréfa við skilgreiningu á

álagningarstofni vegna auðlegðarskatts. Áfram verður unnið að öðrum atriðum, svo sem (i) reglum um þunna eiginfjármögnun, (ii) skattlagningu afleiðuviðskipta og (iii) skattlagningu vegna tímabundinnar vinnu erlendis. Stjórnvöld eru reiðubúin til áframhaldandi samstarfs við fyrirtæki og samtök þeirra um umbætur í skattamálum.

Svört atvinnustarfsemi

Ráðist verður í tímabundið átaksverkefni til að sporna við svartri atvinnustarfsemi. Embætti ríkisskattstjóra, með fulltingi fjármálaráðuneytis, munu standa fyrir tímabundnu átaki, í samvinnu við ASÍ og SA, með það að markmiði að leiðbeina um tekjuskráningu, sporna við svarti atvinnustarfsemi og upplýsa um skyldur smærri og meðalstórra rekstraraðila.

Skipulag leiðbeinandi þjónustueftirlits verður með þeim hætti að starfsmenn munu heimsækja rekstraraðila og verða niðurstöður slíkra heimsókna skráðar og unnið úr þeim af hálfu RSK. Átakið er tímabundið og mun standa yfir í a.m.k. 4 mánuði sumarið 2011, undir stjórn vettvangsteymis RSK. Skýrslu verður skilað um eftirlitið og árangur þess.

Bættir viðskiptahættir

Ríkisstjórnin mun beita sér fyrir breytingum á lögum um félög til að stemma stigu við misnotkun félaga með takmarkaða ábyrgð og fyrir breytingum á lögum um skráningu félaga í því skyni að koma í veg fyrir starfsemi aðila sem hafa ítrekað, af ásetningi eða vanrækslu, rekið félög í þrot. Skoðað verður með hvaða hætti megi takmarka möguleika þeirra aðila sem ítrekað hafa stjórnað félögum sem orðið hafa gjaldþrota með tilheyrandi vanskilum við launþega, stéttarfélög og ríkissjóð, til þess að stofna og sitja í stjórn félaga með takmarkaða ábyrgð. Með virku eftirliti og lagaúrræðum, t.a.m. með frekari skilyrðum fyrir stjórnarsetu og skráningu félaga, ber að stemma stigu við því að sömu aðilar stofni ítrekað félög sem síðan verða gjaldþrota með tilheyrandi samfélagslegu tjóni.

Sérstaklega skulu tekin til skoðunar nógildandi hæfisskilyrði forsvarsmanna félaga með takmarkaða ábyrgð og hvort unnt sé að takmarka enn frekar möguleika þeirra sem ítrekað stjórna félögum sem hafa gerst brotleg við lög til þess að koma að rekstri félaga með takmarkaða ábyrgð. Einnig, hvort unnt sé að leiða í lög heimildir til þess að forsvarsmenn félaga sem vanrækja alvarlega þær skyldur sem á slíkum félögum hvíla verði gerðir ábyrgir fyrir skuldbindingum félaganna.

Réttarstaða launafólks við aðilaskipti

Stjórnvöld munu beita sér fyrir lagabreytingum á yfirstandandi þingi til að bæta réttarstöðu starfsmanna við aðilaskipti, en ákvæði laga um réttarstöðu starfsmanna við aðilaskipti að fyrirtækjum, er varða launakjör og starfsskilyrði sem og vernd gegn uppsögnum, eiga ekki við í þeim tilvikum þegar fyrirtæki eru tekin til gjaldþrotaskipta. Stjórnvöld munu beita sér fyrir breytingum á framangreindum lögum í samráði við aðila vinnumarkaðarins.

Framkvæmd útboðsmála

Stjórnvöld og aðilar vinnumarkaðarins eru sammála um mikilvægi þess að heilbrigð samkeppni ríki þegar verklegar framkvæmdir og þjónusta eru boðnar út.

Stjórnvöld munu beita sér fyrir breytingum á lögum um opinber innkaup til þess að tryggja betur eðlilegt samkeppnisumhverfi og réttindi launafólks. Leitað verður leiða til að tryggja betur að í

útboðslýsingum sé að finna skýr ákvæði um hæfi bjóðenda, um val á tilboðum og um skil á greiðslum til þeirra sem að tilboðsverkum koma. Vanda þarf mat verkkaupa á hæfi bjóðenda í útboðum opinberra aðila. Æskilegt er að slíkt mat nái jafnt til aðal- og undirverktaka og verði meginreglan að starfsmenn séu í föstu ráðningarsambandi. Aðilar hafa komið sér saman um drög að samræmdu mati á hæfi bjóðenda og er lögð áhersla á að þau fái viðurkennda stöðu í lögum eða reglugerð. Ennfremur er aðkallandi að kveða með skýrum hætti á um gerð útboðsgagna, um skil á launagreiðslum og samábyrgð verktaka og undirverktaka. Tryggja þarf að ákvæði um vinnutilhögun og mælingar á vinnuþáttum verði hluti af útboðsskilmálum í opinberum þjónustuinnkaupum.

Skóðað verður hvaða breytingar gera þarf á lögum um opinber innkaup, og eftir atvikum öðrum lögum, til þess að styrkja stöðu og réttindi launafólks sem starfa fyrir fyrirtæki á verktakamarkaði og jafna á sama tíma samkeppnisstöðu fyrirtækja. Stefnt skal að því að starfshópur stjórnvalda, með aðild fulltrúa sveitarfélaga, ASÍ og SA, skili tillögum um framangreind atriði eigi síðar en í september 2011 og að hægt verði að leggja fyrir Alþingi tillögur um æskilegar lagabreytingar í byrjun haustþings. Stjórnvöld munu jafnframt, þar sem það á við, innleiða niðurstöður starfshópsins í eigendastefnu ríkisins.

Jafnframt lýsa stjórnvöld yfir vilja til að útvíkka gildissvið laga um opinber innkaup þannig að þau nái jafnframt til innkaupa sveitarfélaga og stofnana á þeirra vegum.

IV Sókn í atvinnumálum – fjárfestingar

Það er sameiginlegt markmið stjórnvalda og aðila vinnumarkaðarins að vinna bug á atvinnuleysi og skapa fjölbreytt og vel launuð störf hér á landi. Til þess að ná því markmiði þarf að örva fjárfestingu og skapa hvata til nýsköpunar í atvinnulífi, en jafnframt búa atvinnulífinu hagstæð starfsskilyrði með almennri efnahagsstefnu sem stuðlar að hagvexti. Stjórnvöld eru reiðubúin til samstarfs við samtök launafólks og atvinnurekenda um sókn í atvinnumálum, m.a. á forsendum áætlunarinnar um Ísland 2020. Markmið sóknar í atvinnumálum er að atvinnuleysi verði ekki hærra en 4-5% af vinnuafli í lok samningstímans. Til að það markmið náist þarf að auka hagvöxt umfram horfur að óbreyttu.

Við blasir að fjárfesting hefur verið of lítil á undanförunum árum og aðgerðir til að örva hagvöxt og skapa störf hljóta að beinast að því að auka arðbæra fjárfestingu hér á landi. Á síðasta ári var fjárfesting undir 200 milljörðum króna eða 13% af landsframleiðslu og hefur þetta hlutfall aldrei verið lægra. Það er markmið stjórnvalda og aðila vinnumarkaðarins að þetta hlutfall fari stighækkandi og verði ekki lægra en 20% í lok samningstímans en það jafngildir því að fjárfesting verði ekki lægri en 350 ma.kr. á ári. Þessum ásetningi verður gerð nánari skil í hagvaxtar- og fjárfestingaráætlun, sem tekur mið að þeim áætlunum sem getið er í fyrsta kafla þessarar yfirlýsingar og munu liggja fyrir eigi síðar en í maí.

Opinberar framkvæmdir

Stjórnvöld munu auka opinberar fjárfestingar. Svigrúm til þeirra takmarkast þó annars vegar af markmiðum um jöfnuð í ríkisfjármálum, auk þess sem rétt er að takmarka umfang skuldbindinga sem ríkissjóður ber kostnað af en fjármagnaðar eru af öðrum.

Ákveðið hefur verið að ráðast í allmörg verkefni sem koma til framkvæmda í ár og á næsta ári og eru þessi helst:

- Kostnaður við byggingu nýs Landspítala er áætlaður um 40 ma.kr. (útgjöld á þessu ári og næsta um 3,1 ma.kr.).
- Forútbod vegna Vaðlaheiðaganga er hafið og framkvæmdir munu hefjast að forfallalausni í haust (kostnaður ríflega 10 ma.kr. á 3 árum).
- Áætluð fjárfesting í nýjum hjúkrunarheimilum er um 5 ma.kr.
- Fyrirhuguð eru útboð á nýju fangelsi og framhaldsskóla á næstunni.
- Átak verður gert í opinberum viðhaldsframkvæmdum.
- Ákveðið hefur verið að auka framkvæmdir á vegum Ofanflóðasjóðs á þessu ári og næsta.
- Fé verður veitt til úrbóta á fjölsóttum ferðamannstöðum.
- Nýlega hefur verið ákveðið að leggja til aukningu vegaframkvæmda á Vestfjörðum.

Þær framkvæmdir sem hér eru taldar fela í sér aukningu um ríflega 13 ma.kr. til ársloka 2012. Til samanburðar má nefna að á fjárlögum 2011 er veitt samtals 21 ma.kr. til stofnkostnaðar-, viðhalds- og framkvæmdaliða. Því er um verulega aukningu á framkvæmdafé að ræða.

Til viðbótar þessu hefur verið unnið að því að skilgreina hvaða aðrar framkvæmdir ríkissjóður gæti greitt fyrir til að skapa atvinnu og örva eftirspurn í hagkerfinu. Áfram verður unnið að útfærslu tillagna um vegaframkvæmdir á Suðvesturlandi og fjármögnun þeirra og er mikilvægt að samstaða náist um þau áform. Hér er um tugmilljarða framkvæmdir að ræða sem dreifast á nokkur ár, en fyrstu áfangar eru tilbúnir til útboðs. Stjórnvöld munu skipa starfshóp með fulltrúum SA, ASÍ, fjármálaráðuneyti og innanríkisráðuneyti er reyni til þrautar að finna útfærslur sem gera mögulegt að ráðast í umfangsmiklar samgönguframkvæmdir á Suðvesturlandi og eftir atvikum víðar, fjármagnaðar með sérstökum hætti. Niðurstaða verði fengin í þá vinnu fyrir lok maí. Þá er einnig m.a. horft til skóla- og fræðabygginga, þ.m.t. nýbyggingar fyrir Stofnun Vigdísar Finnbogadóttur (áætluð fjárfesting um 1,2 ma.kr.).

Sókn í orku- og iðnaðarmálum

Markmiðum um auknar fjárfestingar á næstu árum verður ekki náð nema með verulegu átaki í fjárfestingum fyrirtækja. Stjórnvöld vilja greiða fyrir aukinni fjárfestingu á sem flestum sviðum, einkanlega þeim sem stuðla að auknum útflutningstekjum.

Lögð er áhersla á að fjárfestingar í virkjunum og gerð raforkusamninga verði á viðskiptalegum grundvelli og taki tilliti til umhverfisgæða. Stefnit er að því að frumvarp til laga um verndar- og nýtingaráætlun vegna virkjunar fallvatna og háhitavæða verði afgreitt á vorþingi. Rammaáætlun verður lögð fram á næstu vikum og fer í viðeigandi ferli. Stjórnvöld stefna að því að hún verði afgreidd á næsta haustþingi.

Alþingi hefur nú til meðferðar frv. um breytingar á vatnalögum og lögum um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu og er mikilvægt að í þeim verði tryggðar forsendur fyrir arðbærum fjárfestingum í orkuvinnslu á grundvelli ábyrgrar auðlindanýtingar og orkusölusamninga með eðlilegum endurskoðunarákvæðum.

Þegar eru afráðnar fjárfestingar í Búðarhálsvirkjun, stækkun álversins í Straumsvík, kísilveri í Helguvík og í dreifikerfi Landsnets og er framkvæmd þessara verkefna þegar hafin. Framkvæmdir eru hafnar við álver í Helguvík, en það verkefni er í biðstöðu af ástæðum sem ekki snúa að stjórnvöldum, m.a. vegna óvissu um orkuöflun og samninga um orkuverð.

Fleiri verkefni eru í undirbúningi og eru þau mislangt komin. Ljóst er að áhugi erlendra aðila á nýfjárfestingum sem byggja á nýtingu innlendar orku er mikill. Landsvirkjun mun halda áfram umfangsmiklum rannsóknum í Þingeyjarsýslum og á nú þegar í viðræðum við nokkra aðila um fjárfestingar og orkukaup. Gangi öll virkjunaráform fyrir norðan eftir gæti þar verið um að ræða fjárfestingu upp á 70-80 ma.kr., auk fjárfestinga orkukaupenda. Þess er fastlega vænst að samningar takist fyrir lok þessa árs um í það minnsta tvö umtalsverð fjárfestingarverkefni sem ráðist verði í, þar af annað á Norðausturlandi, og að framkvæmdir við þau geti hafist þegar á næsta ári. Nánar verður gerð grein fyrir því hvernig markmiðum um umfang fjárfestinga verði náð í efnahagsáætlun, sbr. inngangur.

Stjórnvöld munu greiða götu þess að lífeyrissjóðir geti tekið beinan þátt í fjárfestingum og/eða fjármögnun orkuverkefna og skapi til þess viðeigandi umgjörð.

Hvatt til fjárfestinga

Miklu skiptir að auka fjárfestingar lítilla og meðalstórra fyrirtækja. Lög um ívilnanir vegna nýfjárfestingar voru samþykkt í júní 2010 og taka til íslenskra jafnt sem erlendra fyrirtækja. Ástæða er til að kynna íslenskum fyrirtækjum þau tækifæri sem í þessum lögum felast.

Mikilvægt er að kynna erlendum fjárfestum Ísland sem fjárfestingarkost með markvissum aðferðum og er stefnt að því að veita auknum fjármunum til markaðssóknar. Stjórnvöld telja nauðsynlegt að auka beina erlenda fjárfestingu hér á landi og ryðja burt hindrunum sem helst standa í vegi hennar og taka mið af niðurstöðum nefndar iðnaðarráðherra um stefnumótun fyrir beinar erlendar fjárfestingar.

Átakið *Allir vinna* stendur yfir til loka árs 2012, en árangur af því verkefni er afar jákvæður. Til greina kemur að framlengja verkefnið til að draga úr atvinnuleysi í byggingastarfsemi.

Íslandsstofu verður falið að setja fram tillögur að sérstökum hvataaðgerðum vegna fjárfestinga í orkufrekri starfsemi sem styður við stefnu stjórnvalda um græna atvinnustarfsemi.

Það hamlar fjárfestingum að úrvinnslu skulda fyrirtækja er ólokið og óvissa er uppi um raunverulegan efnahag þeirra. Áfram verður lagt kapp á að unnið verði hratt úr skuldum jafnt stórra sem smárra fyrirtækja og tiltækum leiðum beitt til að hvetja fjármálafyrirtæki til aukinna afkasta. Hugað verði sérstaklega að endurmati á regluverki fjármálamarkaðarins í þessu sambandi. Þá þarf að halda áfram umbótum á fjármálamarkaði með það að markmiði að laga stærð og uppbyggingu fjármálamarkaðarins að þörfum atvinnulífsins og stilla áhættu í hóf.

Nýsköpun

Miklir sóknarmöguleikar liggja í ferðaþjónustu á Íslandi, m.a. í að fjölga ferðamönnum yfir vetrartímenn. Stjórnvöld, sveitarfélög og aðilar í ferðaþjónustu hafa ákveðið að ráðast í átak með það að markmiði að fjölga ferðamönnum yfir vetrartímenn um 50 þúsund og skapa þannig a.m.k. eitt þúsund störf. Annars vegar er um að ræða klasasamstarf og vöruþróun, en hins vegar

kynningar- og markaðsstarf. Til þessa verkefnis verði varið árlega 300 m.kr. úr ríkissjóði næstu þrjú árin gegn því að sama fjárhæð komi frá sveitarfélögum og einkaaðilum.

Þá hefur verið ákveðið að efna til klasasamstarfs og að efla samkeppnissjóða á sviði menntamála, heilbrigðis- og velferðarmála, orku- og umhverfismála á grundvelli útfærðra hugmynda Samtaka iðnaðarins. Í upphafi verði verkefnið fjármagnað með eftirstöðvum iðnaðarmálagjalds og mótframlögum stofnana og fyrirtækja sem tengjast viðkomandi klösum. Verði reynslan af verkefninu jákvæð verður leitað eftir frekari fjárveitingum á fjárlögum árána 2012 og 2013.

Stjórnvöld munu leita leiða til að efla Nýsköpunarsjóð atvinnulífsins til fjárfestinga í sprotafyrirtækjum og gera Tækniþróunarsjóði kleift að aðstoða fyrirtæki í hugbúnaðar- og hátækni til að auka útflutning á næstu þremur árum.

V Menntamál og vinnumarkaðsúræði

Stjórnvöld munu, í samstarfi við aðila vinnumarkaðarins, standa fyrir átaki á sviði vinnumarkaðsaðgerða og til að efla menntun í samræmi við tillögur samráðshóps um vinnumarkaðsmál. Stjórnvöld og aðilar vinnumarkaðarins tryggja sameiginlega fjármögnun verkefnisins.

Bráðaáðgerðir

Öllum sem eftir leita verður tryggt námstækifæri strax næsta haust:

- a. Framhaldsskólum verður gert kleift að taka inn haustið 2011 þá umsækjendur yngri en 25 ára sem uppfylla skilyrði.
- b. Tryggt verður að þeim sem hafa lokið raunfærnimati vorið 2011 gefist kostur á námi á framhaldsskólastigi haustið 2011.
- c. Þeim sem eru 25 ára og eldri verður gefinn kostur á úrræðum í framhaldsfræðslu.
- d. Aukið raunfærnimat og náms- og starfsráðgjöf.

Þá verður heildstætt nám í fjarkennslu í boði á framhaldsskólastigi.

Áætlað er að framangreindar ráðstafanir leiði til aukinna útgjalda að fjárhæð 500 m.kr. á ársgrundvelli, en 280 m.kr. árið 2011.

Að auki verða sköpuð námstækifæri fyrir allt að 1.000 atvinnuleitendur haustið 2011 og næstu tvö skólaár þar á eftir í framhaldsskólum, frumgreinadeildum, háskólum og í framhaldsfræðslu. Leitað verði eftir því við stjórn Atvinnuleysistryggingasjóðs, sbr. 63. gr. laga nr. 54/2006 um atvinnuleysistryggingar að sjóðurinn beri þann kostnað vegna þessa námsframboðs á haustönn 2011.

Gert er ráð fyrir að þessi ráðstöfun auki útgjöld ríkissjóðs um 800 m.kr. á ársgrundvelli, en Atvinnuleysistryggingasjóðs um 400 m.kr. árið 2011.

Útgjöld vegna atvinnuleysisbóta til þessa hóps nemur um 1,7 ma.kr. á ári og er miðað við að hann njóti atvinnuleysisbóta til ársloka 2011. Þeim hluta hópsins sem hefur nám sem er metið láns hæft hjá Lánasjóði íslenskra námsmanna (LÍN) og uppfyllir önnur skilyrði mun standa til boða námslán til framfærslu hjá sjóðnum. Velferðarráðuneyti mun leiða vinnu aðgerðarhóps, sem nánar er getið hér að neðan, við gerð tillagna um hvernig framfærslustuðningi við þann hóp ekki fer í láns hæft nám verði best háttáð. Þær tillögur skulu liggja fyrir eigi síðar en 1. október 2011. Gert er ráð fyrir því að Atvinnuleysistryggingasjóður beri framfærslukostnað þeirra sem ekki fyrirgreiðslu hjá LÍN. Til þess að tryggja hvata til náms er mikilvægt er að unnið sé að því að samræma framfærslugrunn námslána við framfærslugrunn bótakerfa.

Áætlað er að aukin útgjöld vegna hækkunar framlaga til Lánasjóðs íslenskra námsmanna vegna framfærslu þeirra sem sækja í láns hæft nám nemi 150 m.kr. frá og með árinu 2012. Útgjöld Atvinnuleysistryggingasjóðs vegna framfærslustuðnings til þeirra sem ekki sækja nám sem er láns hæft hjá LÍN eru áætluð 450 m.kr. á ársgrundvelli.

Aðgengi atvinnuleitenda og fyrirtækja að starfstengdum úrræðum verði bætt og umsýslukerfi einfaldað. Þá verði starfstengdum úrræðum fyrir atvinnuleitendur fjölgað um allt að 1.500 árið 2011 þannig að heildarfjöldi þeirra einstaklinga sem njóta slíkra úrræða tvöfaldist. Kostnaðarauki Vinnuálastofnunar vegna þessara úrræða og kynningar og auglýsinga er áætlaður um 60 m.kr. (þar af ný rekstrarútgjöld um 18 m.kr.).

Ákvæðum gildandi laga um vinnumarkaðsaðgerðir verði breytt á þann hátt að bótatímabil einstaklinga í starfstengdum úrræðum verði ekki skert, enda teldust þeir þá ekki atvinnuleitendur í skilningi laganna.

Aðgerðir til næstu þriggja ára

Vinna við vottun náms og við gerð gæðakerfis til að gera skil framhaldsskóla og framhaldsfræðslu verði sveigjanlegri þannig að nemendur geti með einfaldari hætti fengið metna áfanga sem teknir eru innan framhaldsfræðslu og raunfærni til eininga. Leitað verði samstarfs við háskóla um sama markmið. Áætlaður kostnaður vegna þessa er 40 m.kr. á ársgrundvelli.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið er að hefja vinnu að endurskoðun laga um LÍN. Verður haft samráð við aðila vinnumarkaðarins um það verkefni.

Stofnaður verður þróunarsjóður til að efla starfstengt nám á framhaldsskóla- og háskólastigi og þróa styttri námsbrautir. Í hann verða lagðar 300 m.kr. á ári næstu þrjú árin, en stjórnvöld og aðilar vinnumarkaðarins tryggja sameiginlega fjármögnun hans. Mennta- og menningarmálaráðherra skipar sjóðnum stjórn þar sem aðilar vinnumarkaðarins eigi fulltrúa.

Jafnframt verður samstarf fyrirtækja og skóla um starfstengt nám aukið og tryggt að nemendur geti lokið verklegum þáttum náms innan tilskilins námstíma. Tryggja þarf að starfstengd menntun auki réttindi og bæti kjör fólks á vinnumarkaði.

Vinnustaðanámssjóði verða tryggðar 150 m.kr. á fjárlögum 2012 til að mæta kostnaði vegna starfsnáms á vinnustað. Á árinu 2011 hefur sjóðurinn 50 m.kr. til ráðstöfunar af iðnaðarmálagjaldi auk 30 m.kr. af fjárheimildum mennta- og menningarmálaráðuneytis.

Stjórnvöld munu setja á fót sérstakan aðgerðahóp til að fylgjast með og útfæra framkvæmd verkefnisins samkvæmt ofangreindu. Þar eigi sæti fulltrúar frá velferðarráðuneyti, mennta- og menningarmálaráðuneyti, fjármálaráðuneyti, Vinnumálastofnun og aðilum vinnumarkaðarins.

VI Lífeyrismál, starfsendurhæfing og húsnæðismál

Áfram verður unnið að samræmingu lífeyrisréttinda í starfshópi sem skipaður var á grundvelli stöðugleikasáttmálans með þátttöku allra aðila á vinnumarkaði. Þessu starfi hefur miðað vel og er stefnt að því að niðurstaða fáiast fyrir 1. september nk. og að breytingar verði kynntar Alþingi fyrir þinglok. Þar með verður lagður grundvöllur að nýju samræmdu og sjálfbæru lífeyriskerfi fyrir allan vinnumarkaðinn. Stjórnvöld hafa gefið fyrirheit um að ekki verði hróflað við þegar áunnum réttindunum opinberra starfsmanna og breytingar á lífeyrismálum unnar í nánu samráði við samtök þeirra.

Við blasir að verulega skortir á að lífeyrissjóðir opinberra starfsmanna fái ráðið við skuldbindingar sínar án sérstakra framlaga úr ríkissjóði. Árlegt viðbótarframlag þyrfti að nema á þriðja tug milljarða frá árinu 2021, hafi ekki verið gripið til ráðstafana í tíma. Af hálfu stjórnvalda stendur ekki til að safna þessum vanda upp og fresta því um áratug að takast á við hann. Þvert á móti miða viðræður og starf sem nú er í gangi að því að ná utan um þennan vanda og afmarka hann, semja um viðbrögð og leggja niður áætlun um hvenær inngreiðslur hefjist um leið og betur árar í ríkisbúskapnum. Nýlega var skipaður samráðshópur samtaka opinberra starfsmanna og fjármálaráðherra til að gera tillögu um hvernig það verður gert. Haft verður samráð við ASÍ og sveitarfélögin um breytingar á réttindum þeirra félagsmanna sambandsins sem starfa hjá ríki og sveitarfélögum.

Jöfnun áunninna lífeyrisréttinda milli almenna og opinberra vinnumarkaðarins er viðamikil og brýnt verkefni, samanber það sem að ofan greini um samræmt og sjálfbært lífeyriskerfi fyrir vinnumarkaðinn í heild. Gripið hefur verið til almennra skerðinga á lífeyrisgreiðslum í lífeyrissjóðum á samningssviði ASÍ vegna áfalla sem þeir hafa orðið fyrir í tengslum við hrun fjármálakerfisins. Ástæða er til að bregðast sérstaklega við þeim vanda sem hér um ræðir. Það gæti t.a.m. falist í þátttöku ríkisins í inngreiðslum til að jafna uppávið lífeyrisréttindi í almenna kerfinu eftir því sem og þegar aðstaður í ríkisfjármálum leyfa og þá á 10 – 15 ára tímabili. Stjórnvöld lýsa sig reiðubúin til skipa þegar í stað starfshóp með fulltrúum ASÍ, SA og fjármálaráðherra til að gera tillögur um hvernig það verði gert og skal hann skila niðurstöðum fyrir lok september 2011 sem verði lagðar fyrir Alþingi.

Starfsendurhæfing

Almennt samkomulag er um mikilvægi uppbyggingar markvissrar starfsendurhæfingar svo stuðla megi að þátttöku og virkni á vinnumarkaði. Draga þarf markvisst úr ótímabæru brottfalli launafólks af vinnumarkaði, meðal annars með því að bregðast við áður en fólk hverfur úr störfum sínum með virkri heilsuvernd á vinnustöðum, þ. á m. forvörnum. Þýðingarmikil er að atvinnulífið í heild komi að þeirri uppbyggingu ásamt stjórnvöldum og lífeyrissjóðum, en þegar greiðir stór hluti launagreiðenda 0,13% iðgjald til Starfsendurhæfingarsjóðs á grundvelli kjarasamninga.

Ríkisstjórnin mun beita sér fyrir því að lögfest verði skylda allra launagreiðenda til greiðslu 0,13% iðgjalds til Starfsendurhæfingarsjóðs. Enn fremur komi til jafnhátt iðgjald frá lífeyrissjóðunum.

Velferðarráðherra mun skipa samráðsnefnd aðila vinnumarkaðarins og stjórnvalda til að koma fram með nánari tillögur um skipulag og samhæfingu starfsendurhæfingarmála fyrir 1. nóvember 2011 þar sem miðað verði við jafna kostnaðarskiptingu í þrjá hluta. Útfæra þarf aðkomu ríkisvaldsins varðandi faglegar útfærslur og samspil starfsendurhæfingar tengdri vinnumarkaði og þjónustu heilbrigðiskerfisins.

Húsnæðismál

Stjórnvöld hafa nýverið beitt sér fyrir átaki til lækkunar á skuldum sem hvíla á yfirveðsettu íbúðarhúsnæði í því skyni að draga úr greiðslubyrði heimila vegna íbúðarhúsnæðis. Þá hefur einnig verið lögfest sérstök vaxtaniðurgreiðsla sem greidd verður árin 2011 og 2012 og áætlað er að muni kosta um 6 ma.kr. á hvoru ári um sig. Höfuðstóll gengistryggðra lána hefur verið færður niður í samræmi við dóma Hæstaréttar. Skilyrði fyrir sértækri skuldaaðlögun hafa verið rýmkuð í því skyni að það úrræði nýtist fleirum. Náíð verður fylgst með framkvæmd framangreindra ráðstafana. Kostnaður ríkissjóðs vegna ráðstafana er tengjast húsnæðismálum, ásamt auknum og fyrirsjáanlegum framlögum til Íbúðalánasjóðs, hleypur á tugum milljarða króna.

Nefnd um mótnun húsnæðisstefnu, þar sem aðilar vinnumarkaðarins, stjórnvöld og fleiri eiga fullrúa hefur lokið störfum. Á þeim vettvangi er unnið að mótnun tillagna um fjölbreyttari valkosti í húsnæðismálum og samræmingu á stuðningi við leigjendur og eigendur íbúðarhúsnæðis. Sérstakur starfshópur mun fá það hlutverk að útfæra tillögur um nýtt húsnæðisbótakerfi, þar sem horft verði til jafnræðis milli búsetuforma við skipting þeirra fjármuna sem varið er til vaxtabóta og húsaleigubóta.

Bókun um málsmeðferð í sjávarútvegsmálum

1. Þegar sjávarútvegsráðherra hefur gengið frá frumvarpi um breytingar á lögum um stjórn fiskveiða (samningaleið), og það fengið umfjöllun í ríkisstjórn og þingflokkum stjórnarflokkanna verður það, fyrir endanlega afgreiðslu og framlagningu, kynnt helstu hagsmunaaðilum sem tengjast sjávarútvegi á lokuðum trúnaðarfundum.
2. Eftir framlagningu frumvarpsins verður stefnt að því að koma því til nefndar og út til umsagnar að lokinni 1. umræðu.
3. Þegar fyrir liggur sú hagfræðilega greining sem unnið er að á áhrifum fyrirhugaðra breytinga á rekstraraskilyrði og starfsumhverfi sjávarútvegsins, tilnefni SA og ASI einn fulltrúa hvor ásamt fulltrúum stjórnarflokkanna til að fara yfir niðurstöðu greiningarinnar. Þetta verði gert í því skyni að leita leiða til að ná frekari sátt um útfærslur sem tryggi sjávarútveginum góð rekstraraskilyrði sbr. yfirlýsingu forsætisráðherra og fjármálaráðherra frá 28. október 2009. Niðurstöður þeirrar yfirferðar liggi fyrir um mánaðarmótin maí/júní.

Bókun um framkvæmd

yfirlýsingar ríkisstjórnarinnar frá 4. maí 2011.

Aðilar eru sammála um að setja á fót fjögurra manna starfshóp sem verði vettvangur fyrir miðlun upplýsinga og samráð um framkvæmd þeirra atriða sem fram koma í yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar. Þar sitji tveir fulltrúar stjórnvalda og fulltrúar frá Samtökum atvinnulífsins og Alþýðusambandi Íslands.